

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра спеціальної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА (МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА

Розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників з дислалією на
логопедичних заняттях засобами гри

Виконала: здобувач освіти групи СОм (л)-2
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Малько Анастасія Русланівна
Науковий керівник: Дергач М.А.
Рецензент: Баранець І.В.
Нормоконтроль: _____ Юлія КЛОЧКОВА

Запоріжжя
2025 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 84 с., 15 табл., 40 джерел, 2 додатка.

Об'єкт дослідження: зв'язне мовлення старших дошкільників з фонематичними порушеннями.

Мета роботи: полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності використання засобів гри для розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників з фонематичними порушеннями на логопедичних заняттях.

Методи дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури, педагогічний експеримент, спостереження, бесіда, тестування, статистичні методи обробки даних

Зв'язне мовлення є ключовим компонентом комунікативної компетентності дитини, а його порушення може негативно вплинути на загальний розвиток особистості. Фонематичні порушення, як одне з найпоширеніших мовленнєвих порушень у дошкільному віці, потребує своєчасної та ефективної корекції, зокрема в аспекті розвитку зв'язного мовлення.

Гра, як провідна діяльність дошкільного віку, має значний потенціал для розвитку мовлення дітей. Використання ігрових методів на логопедичних заняттях може підвищити мотивацію дітей до навчання, зробити процес корекції більш ефективним та захоплюючим.

Отже, необхідно вдосконалити вже наявні підходи до організації та змісту логопедичних процесів, а з іншого боку – доцільно розробити нові, раціонально побудовані та дієві методики та їх організацію.

**ФОНЕМАТИЧНІ ПОРУШЕННЯ, СТАРШІ ДОШКІЛЬНИКИ, ЗВ'ЯЗНЕ
МОВЛЕННЯ, ЛОГОПЕДИЧНІ ЗАНЯТТЯ, ІГРОВІ МЕТОДИ, КОРЕКЦІЙНА
ПЕДАГОГІКА**

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена важливістю розвитку зв'язного мовлення у старших дошкільників з фонематичними порушеннями для їх подальшої соціалізації та успішного навчання у школі. Зв'язне мовлення є ключовим компонентом комунікативної компетентності дитини, а його порушення може негативно вплинути на загальний розвиток особистості. Фонематичні порушення, як одне з найпоширеніших мовленнєвих порушень у дошкільному віці, потребує своєчасної та ефективної корекції, зокрема в аспекті розвитку зв'язного мовлення.

Гра, як провідна діяльність дошкільного віку, має значний потенціал для розвитку мовлення дітей. Використання ігрових методів на логопедичних заняттях може підвищити мотивацію дітей до навчання, зробити процес корекції більш ефективним та захоплюючим. Однак, незважаючи на визнання важливості гри у розвитку дітей, питання систематичного використання ігрових методів для розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників з фонематичними порушеннями на логопедичних заняттях залишається недостатньо вивченим.

Об'єкт дослідження: зв'язне мовлення старших дошкільників з фонематичними порушеннями.

Предмет дослідження: розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників з фонематичними порушеннями засобами гри.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності використання засобів гри для розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників з фонематичними порушеннями на логопедичних заняттях.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні аспекти розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників з фонематичними порушеннями.
2. Визначити особливості використання засобів гри на логопедичних заняттях з розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників з фонематичними порушеннями.
3. Виявити та охарактеризувати рівень розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників з фонематичними порушеннями.
4. Розробити та експериментально перевірити комплекс ігор для розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників з фонематичними порушеннями на логопедичних заняттях.

Методи дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури, педагогічний експеримент, спостереження, бесіда, тестування, статистичні методи обробки даних. Діагностичні методики: «Тест на перевірку словникового запасу» автор Ю. Рібцун (2018, адаптована для дітей з фонематичними порушеннями); «Тест на структурованість висловлювань» автор С. Миронова (2015) використовувалася для діагностики зв'язного мовлення дошкільників; «Оцінка здатності формулювати речення» базується на діагностичному інструментарії М. Шеремет (2017) використовувалася для вивчення мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку.

Дослідження проводилося на базі Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) компенсуючого типу № 253» м. Київ протягом вересень 2023 року – жовтень 2024 року. Вибірка складається з 30 дітей старшого дошкільного віку (5-6 років) з діагнозом фонематичні порушення.

Практичне значення дослідження полягає в розробці та апробації комплексу ігор для розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників з фонематичними порушеннями, який може бути використаний логопедами та вихователями в практичній діяльності.

Апробація отриманих результатів дослідження проводилася шляхом участі у конференції «Моделювання та практичне забезпечення розвитку

складових професіоналізму педагогів закладів освіти» 15-16 жовтня 2024 року
Хортицька національна академія, м. Запоріжжя.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

Розвиток зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з фонематичними порушеннями є важливим завданням, оскільки належний рівень сформованості цієї навички є необхідною умовою для успішного навчання в школі та подальшої соціалізації дитини. Діти з фонематичними порушеннями часто мають труднощі у формуванні зв'язного висловлювання через недоліки в оволодінні граматичними та фонетичними мовними нормами.

У дітей старшого дошкільного віку з фонематичними порушеннями спостерігаються певні відхилення у формуванні навичок зв'язного мовлення порівняно з їхніми однолітками з типовим мовленнєвим розвитком. Їхні розповіді характеризуються стислістю, фрагментарністю, порушенням логічної послідовності викладу, бідністю лексичного запасу та граматичних форм.

Найбільші труднощі у дітей з фонематичними порушеннями викликає самостійне складання зв'язних висловлювань, особливо розгорнутих творів (оповідань, переказів). Їм важче побудувати послідовний, логічно пов'язаний текст, дотримуватись його структури та змісту.

Разом з тим, діти старшого дошкільного віку з фонематичними порушеннями краще справляються із завданнями на відтворення зв'язних висловлювань (переказів), ніж на самостійне складання. Проте їхні переказні тексти також мають певні недоліки.

Успішність розвитку навичок зв'язного мовлення у дітей з фонематичними порушеннями значною мірою залежить від ступеня вираженості та характеру порушення звуковимови, а також від своєчасності й ефективності корекційної роботи.

Для успішного оволодіння зв'язним мовленням дітьми з фонематичними порушеннями необхідно системно та комплексно працювати над розвитком

усіх його компонентів: вдосконалювати фонетико-фонематичні процеси, збагачувати словниковий запас, формувати граматичну будову мовлення, навички зв'язного переказування та самостійного складання текстів.

Отже, особливості розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з фонематичними порушеннями потребують ретельного вивчення та відповідної логопедичної роботи для успішної підготовки їх до шкільного навчання.

Результати експерименту показали, що впровадження ігрових методів у навчальний процес старших дошкільників з фонематичними порушеннями має позитивний вплив на їхній мовленнєвий розвиток. Порівняння експериментальної та контрольної груп продемонструвало статистично значущі відмінності в показниках словникового запасу, структурованості висловлювань, здатності формулювати речення та активності у спілкуванні.

Діти, які брали участь в ігрових заняттях, продемонстрували значно вищий рівень словникового запасу (середнє значення 60 слів) у порівнянні з контрольною групою (48 слів). Це свідчить про те, що ігрові методи сприяють активнішому засвоєнню нових слів, що є важливим аспектом розвитку комунікативних навичок.

Експериментальна група показала вищий рівень структурованості висловлювань (8 балів) у порівнянні з контрольною (6 балів). Цей результат свідчить про те, що ігрові методи можуть позитивно впливати на розвиток логічного мислення та творчості дітей, що дозволяє їм краще організувати свої думки.

Дослідження показало, що експериментальна група отримала середній бал у 7 балів за здатність формулювати речення, що значно перевищує показник контрольної групи (5 балів). Це вказує на те, що ігрові методи сприяють розвитку граматичних навичок у дітей, що є важливим елементом мовленнєвого розвитку.

Діти з експериментальної групи продемонстрували вищий рівень активності у спілкуванні (9 балів), що підкреслює, що ігрові заняття стимулюють готовність дітей до комунікації. Цей аспект є критично важливим для соціального розвитку дітей, оскільки активна участь у спілкуванні сприяє формуванню позитивних соціальних навичок.

Отримані результати підкреслюють необхідність подальшого впровадження ігрових методів у навчальні програми для дітей з мовленнєвими порушеннями. В майбутньому доцільно дослідити різні ігрові форми та їх вплив на різні аспекти мовленнєвого розвитку, а також вивчити їх ефективність у інших вікових групах.

Впровадження ігрових методів у навчальний процес є важливим інструментом для вихователів і логопедів, оскільки вони можуть бути адаптовані під потреби дітей з фонематичними порушеннями, створюючи більш мотивуюче та продуктивне навчальне середовище. Таким чином, ігрові методи не тільки покращують мовленнєві навички, а й позитивно впливають на емоційний та соціальний розвиток дітей.

Загалом, дослідження підтверджує гіпотезу про те, що ігрові методи є ефективними в корекційній роботі з дітьми з фонематичними порушеннями, відкриваючи нові перспективи для подальшого розвитку мовлення у старших дошкільників.